

**DUHOVNOST-
NARATIVNA TH U
REHABILITACIJI**

Duhovnost

- **je** dinamičan proces kojim se otkriva unutarnja mudrost i životnost koje daju svrhu i značenje događajima u životu čak i usred osobne tragedije, krize, stresa, bolesti i patnje. Duhovnost osnažuje osobu da u cijelosti sudjeluje u životnim iskustvima od rođenja do smrti. Povjerenstvo za zdravstvenu skrb Klinike Mayo nudi sljedeću definiciju duhovnosti:
- „Duhovnost je dinamičan proces kojim se otkriva unutarnja mudrost i životnost koji daju svrhu i značenje svim događajima i odnosima u životu.“

Klinički programi za poticanje duhovnosti

- prema dr. Herman Vukušiću cilj je poticanje duhovnosti i vjere u svrhu izlječenja duševnih i tjelesnih bolesti, poboljšanja kvalitete zdravlja i življenja, edukacija djelatnika raznih profila o ulozi duhovnosti u procesu izlječenja, te sučeljavanja s teškim kroničnim bolestima, edukacija o ulozi duhovnosti između zdravstvenog djelatnika i bolesnika, prevencija psihičkih tegoba i suicida u općoj populaciji, znanstveno-istraživački rad na temu utjecaja duhovnosti i vjere na ljudsko zdravlje.

Programi na razini SZO imaju za cilj integrirati duhovne potrebe i potencijale bolesnika **s terapijskim procesom:**

- psiho - edukativne grupe na temu uloge duhovnosti i zdravlja, te odnosa prema bolesti i patnji
- grupe za diskusiju
- grupe za molitvu i meditaciju
- pisanje dnevnika, biblio i filmoterapija

Pojmovi DUH i DUŠA

Duša u psihologiji i filozofiji označava psihi i ono psihičko , a u teologiji i vjerovanju gotovo svih religija označava besmrtno počelo (božansku iskru) u čovjeku.

Duh u religiji i metafizici većinom označava suprotnost fizikalnim, materijalnom ili pak neku božansku karakteristiku, u kršćanstvu «Duh Božji» jedan vid Boga i božjeg djelovanja koji religiozan čovjek doživljava Duh tješitelj, Duh Istine.

Abraham H. Maslow 1908-1970

Potpuno je zrela osoba ona koja sebe u svojim mogućnostima ostvaruje. Religija počiva u unutarnjoj ljudskoj sposobnosti da otkrije unutarnje izvore u ličnostima i napreduje prema većim vrijednostima, te da tako postane zrela osoba u punom smislu. Uz to Maslow je uvjeren da su svi vjerski sustavi u biti isti, da se svi načelno slažu u promicanju vrhunskih iskustava kao sredstva rasta prema potpunoj ličnosti, dok razlike od religije do religije nastaju od lokalizma, jezika, etnocentričnih faktora. Pojedinaac jedino u društvenoj skupini može naći zadovoljenje i ostvarenje svojih temeljitih potreba. Ali oprez od vođa koji se više brinu za organiziranost svojih institucija nego za duh svog izvornog proroka, ustanovitelja.

Maslow drži da kada zastrani organizacija religije može postati pravi neprijatelj autentičnog i plodnog religioznog iskustva.

Viktor E. FRANKL – 1905-1997 – osnivač
logoterapije

Traženje smisla u životu kojim upravlja savjest, a ne pitanje smisla odgovara se ispunjavanjem zadaća koje život čovjeku postavlja. U ultra humanu dimenziju, čovjek se može probiti samo vjerom. Definira religiju kao traženje konačno smisla, a da bi religioznost bila autentična mora biti osobna i spontana bez nametanja.

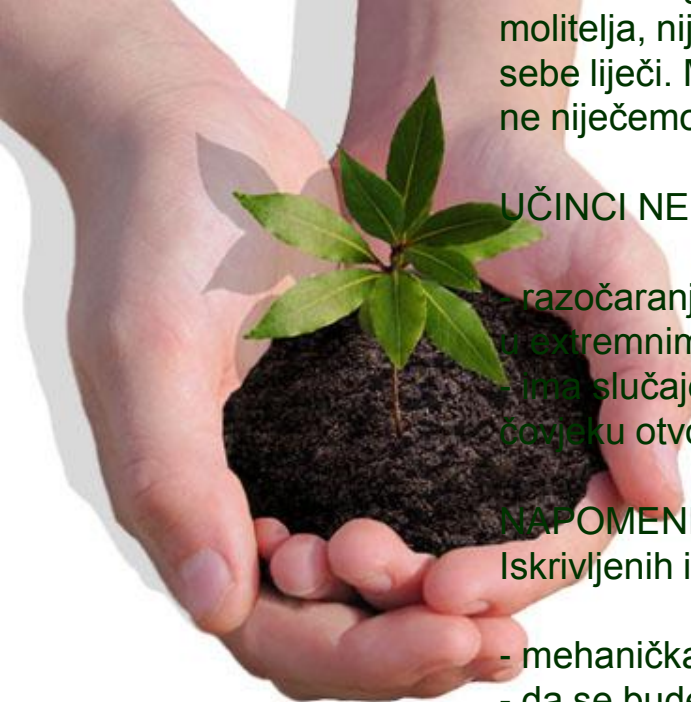

Dimenzije religioznosti:

Čovjekova ličnost, jedan od najfascinantnijih pojmova uopće, mnogi misle jedan od najvažnijih dijelova psihologije, a ipak još nemamo niti najbolju definiciju ni teoriju ličnosti. Velika razilaženja kod velikana psihologije.

Značenje ličnosti: Ličnost predstavlja sveobuhvatnu cjelinu integraciju, osobina pojedinca u relativno stabilnu i jedinstvenu organizaciju koja determinira njenu aktivnost u promjenjivoj okolini i oblikuje se i mijenja pod utjecajem te aktivnosti. Uključene mentalne, emocionalne, socijalne i fizičke komponente jedne osobe. Ličnost je nešto stabilno. Odnosi se na dugotrajne i važne karakteristike individue.

Pristup teorijama ličnosti

molitelja, nije vjera koja liječi, nego je tijelo koje samo sebe liječi. Međutim ovdje treba napomenuti da nipošto ne niječemo mogućnost Božanske aktivnosti.

UČINCI NEUSLIŠANE MOLITVE

- razočaranje, bijes, frustracija, pa i otpadništvo od vjere u ekstremnim situacijama
- ima slučajeve kada upravo neuslišana molitva u čovjeku otvori neke druge pozitivne dimenzije

NAPOMENE O MOLITVI

Iskrivljenih i patoloških crta

- mehanička molitva
- da se bude viđen kada se moli
- kada se nešto hoće «silom» izmoliti # pravo vjersko kolektivno ludilo #
- nekada u vjerskim procesijama ili u određenim karizmatskim skupinama
- ne želi se prestati moliti sve dok se čudo ne dogodi
- molitve za tuđu nesreću, vraćanje, proklinjanje etc.

A pair of hands is shown from the left, cupping a small green plant with several leaves and a mound of dark soil. The background is plain white.

MISTIČNI DOŽIVLJAJI

Prisutni u raznim religijama

MISTIKA – disciplina i forma duhovnog života i stanja u kojem čovjek postaje ekstremno osjetljiv na božansku prisutnost. Za Jamesa MISTIK ima 4 izvorne karakteristike:

- ne može iskazati iskustvo riječima jer je više stanja osjećaja nego intelekta
- znanje posebne vrste
- stanje koje kratko traje i obično ne ostaje u sjenčanju
- sudionik se osjeća uhvaćen i držan od veće sile

1. misticizam aktivan i praktičan, a ne pasivan i teoretski. Mistik disciplinira sebe
2. misticizam je transcendentalan (s onu stranu iskustva, postoji iznad neposrednog i osjetilnog iskustva) i duhovan
3. vidi božanstvo kao objekt koji treba voljeti a ne istraživati
4. nastoji postići ujedinjena stanja
5. Istinski misticizam nikada ne traži sebe

MIŠLJENJE I VJEROVANJE

Traženje kognitivnog sustava

Kognitivan – spoznajni, funkcija prepoznavanja svjesna spoznaja osjeta

Ljudi «otvorenih vjerskih sustava» ne gledaju na autoritet kao apsolutnu obavezu, otvoreni su istinama drugih sustava i religioznih i znanstvenih.

Zatvoreni se nazivaju i dogmatskima – apsolutne obaveze i ograničene perspektive

Odluke volje i nada

Nada je kao i vjera i ljubav, središnji vjerski pojam, a u kršćanstvu se označava kao «božanska krepost» . Beznađe vodi pesimizam ili čak fatalizam.

- Spes contra spem – nada protiv nade

Mogućnost kontroliranja vlastitih djelatnosti. Volja zapostavljena u psihologiji 20. st . ali u novije vrijeme joj se vraćamo.

Slobodna volja ili determinizam (zadatost ljudskog ponašanja)

horam dialomica svijeta i o dno žanrom karaktiristikama žarikeva

INDIVIDUALNA OSOBA I RELIGIOZNOST

Dimenzije religioznosti – (Glock)

- Ideološka
- Ritualna
- Iskustvena
- Intelektualna
- Dimenzija Konzekvenci

Meadow 1977.g.

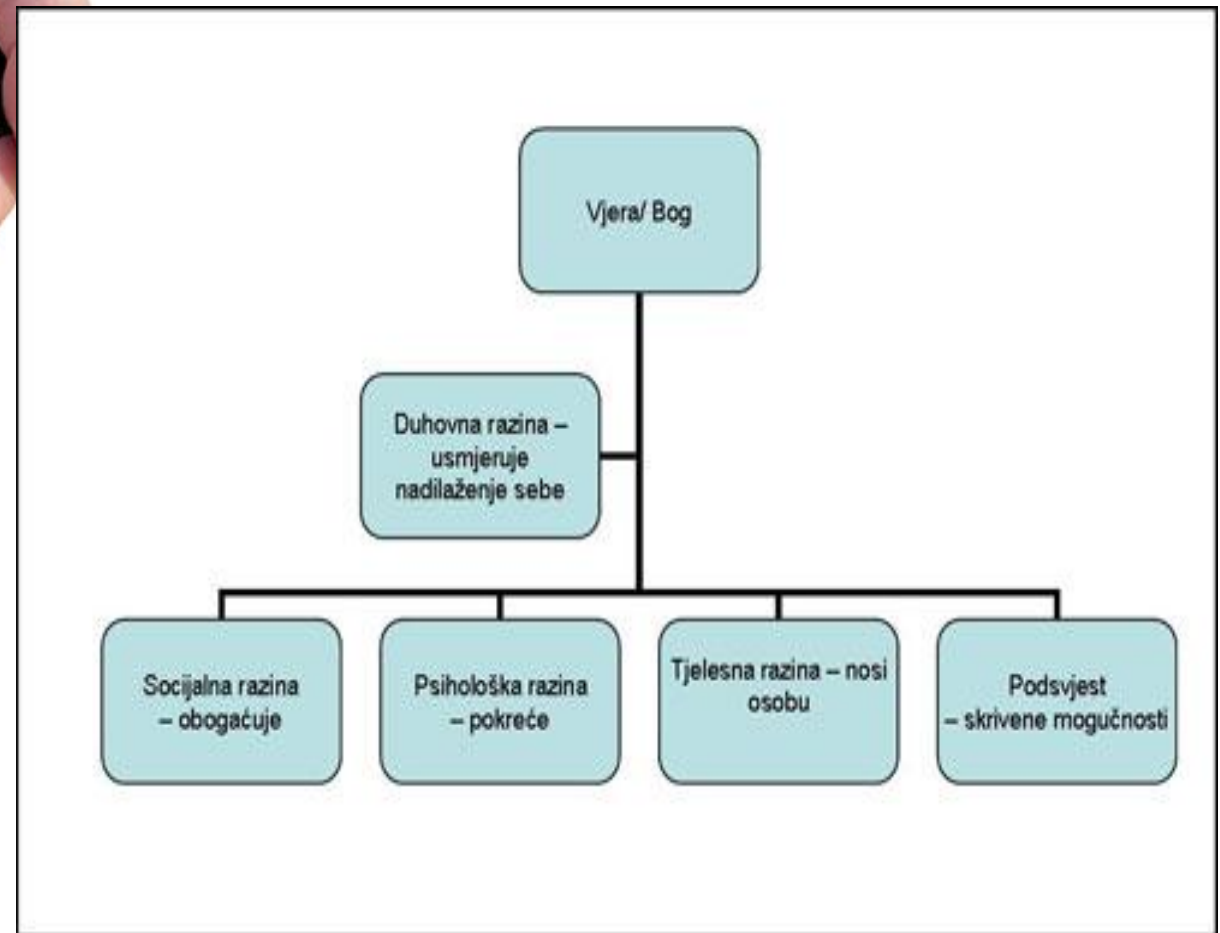
- kršćansko poimanje Boga
- traženje istine
- crkvena tradicija
- deterministički fatalizam
- monizam «svetoga»
- Stoička volja
- Ljudska dobrota
- Religiozna briga

O dodirnom području psihologije i religije

- višeslojni su i komplicirani
- nekada vrlo teško razlikovati psihičke smetnje i izuzetne religijske fenomene, kao što je mistični doživljaj, a delikatna je i još nedovoljno obrađena tema «neuroze i grijeh»

Utjecaj vjere na duševno zdravlje

<https://youtu.be/M9rlqgtEDaA>

Crohnova bolest

- Crohnova bolest je kronična upalna bolest [probavnog sustava](#) koju karakterizira transmuralna [upala](#) (upala koja zahvaća čitavu stijenku) i diskontinuitentne ([engl. skip](#)) lezije (između mjesta zahvaćenih lezijom postoje dijelovi nepromijenjene stijenke). Bolest je nepoznatog uzroka, i skupa s ulceroznim kolitisom spada u idiopatske upalne crijevne.
- Bolest je dobila ime prema dr. Burrillu B. Crohnu, koji je prvi opisao bolest u medicinskoj literaturi 1932. godine, s kolegama dr. Leonom Ginzbergom i dr. Gordonom D. Oppenheimerom. Bolest je originalno nazvana "terminalni ileitis,"
- Incidencija Crohnove bolesti varira od zemlje do zemlje, ali je približno 4-10 novih slučajeva po 100,000 stanovnika godišnje, s prevalencijom od 27-106 po 100,000 stanovnika. Procjenjuje se da u Republici Hrvatskoj od Crohnove bolesti boluje oko 1000 ljudi. U Europi je otprilike 1,5 milijuna oboljelih, a ta brojka u svijetu iznosi oko 4,5 milijuna ljudi.

Simptomi Crohnove bolesti:

Klinička slika

- Proljev
- Abdominalna bol
- Gubitak apetita i težine
- Vrućica
- Umor
- Rektalno krvarenje
- Perianalne lezije
- Usporeni rast u djece

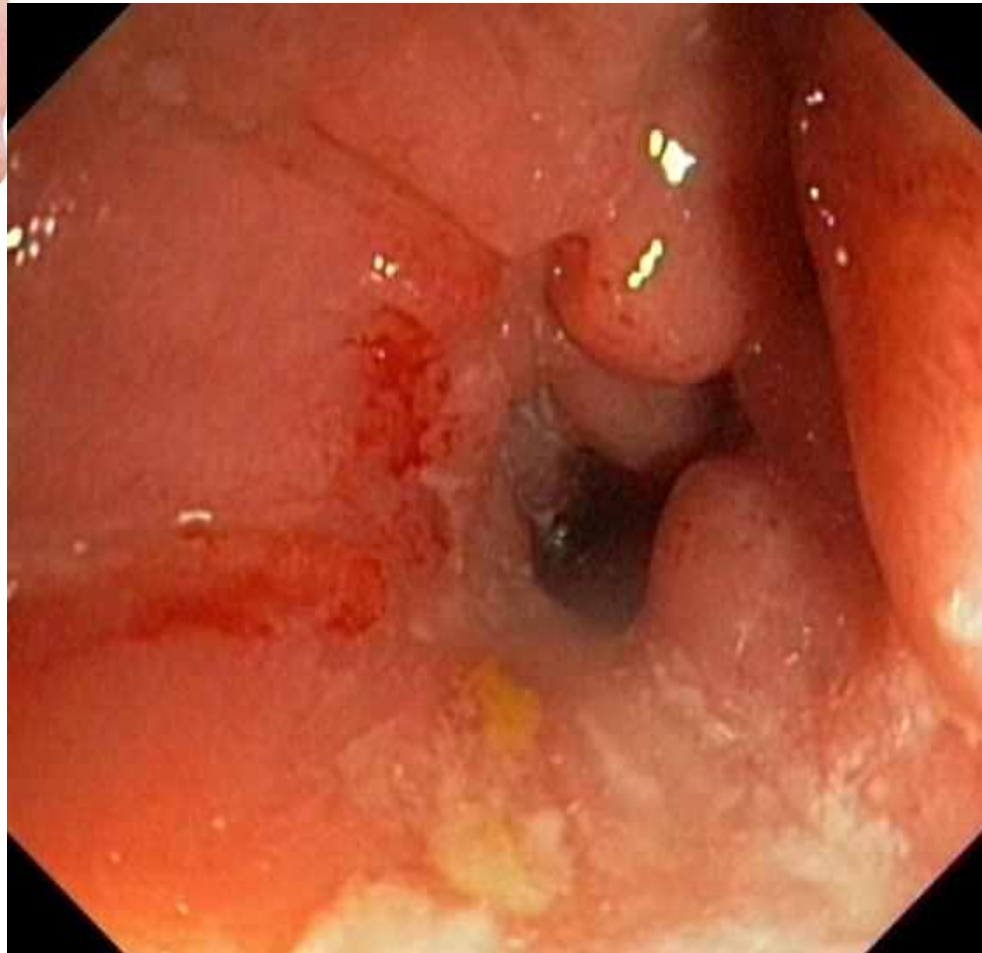
Komplikacije: Fistule, perforacije, apscesi

- UGI simptomi
- Ekstraintestinalne manifestacije

Dijagnostičke pretrage

Endoskopski izgled terminalnog ileuma kod Crohnove bolesti

Komplikacije

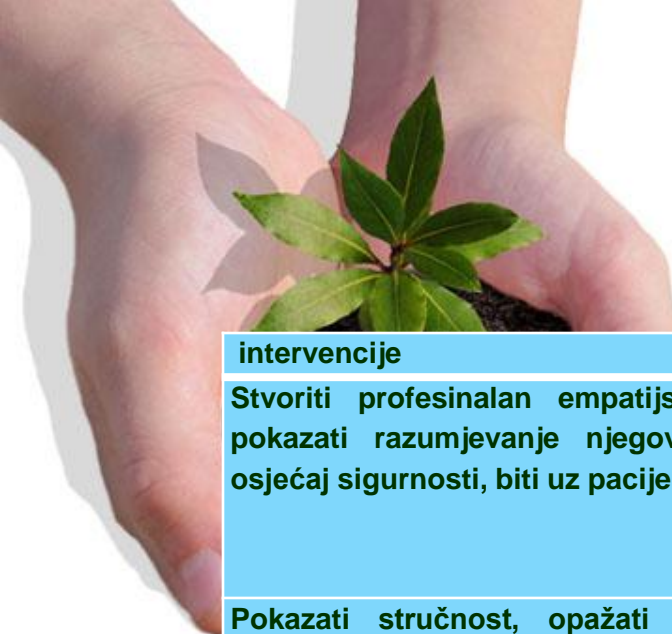

Ekstraintestinalne manifestacije Crohnove bolesti (EIM)

- Zglobovi - Crohnova bolest može zahvatiti donji dio kralježnice ili periferne zglobove (koljena, gležnjeve, itd.)
- Koža - dva najčešća osipa povezan s Crohnovom bolesti su erythema nodosum, koji se prezentira kao bolne izdignute crvene kvрге, i pyoderma gangrenosum, pri čemu koža razvija ulceracije.
- Oči - uveitis se prezentira kao bol i/ili promjene vida. Episkleritis je bezbolno crvenilo konjunktiva i sklere.
- Jetra - masna jetra je najčešća jetrena bolest u pacijenata s Crohnovom bolesti, ali je primarni sklerozni kolangitis (PSC) teži oblik povezane jetrene bolesti. PSC je upala jetrenih duktusa koji mogu eventualno uzrokovati zatajenje jetre. Pacijenti s PSC-om imaju veći rizik nastanka raka jetrenih duktusa.
- **Ciljevi terapije**
 - Smanjiti / ukloniti simptome
 - Prevenirati relaps bolesti
 - Korigirati nutritivski status
 - Kontrolirati upalni proces
 - Prevencija komplikacije

ANKSIOZNOST

intervencije	Mogući ishod / posljedice
Stvoriti profesionalan empatijski odnos, pacijentu pokazati razumjevanje njegovih osjećaja, stvoriti osjećaj sigurnosti, biti uz pacijenta kada je potrebno.	Provedeno vrijeme uz pacijenta, aktivnim slušanjem, objašnjavanjem o trenutnom stanju u kojem se nalazi zamjećena opuštenost, smanjena zabrinutost veće povjerenje u tim koji se bavi njegovim trenutačnim stanjem.
Pokazati stručnost, opažati neverbalne izraze i stvoriti osjećaj povjerenja.	Pacijent uključen u plan skrbi, pojačana aktivnost, izostali strah, nemoć, ljutnja, razdaržljivost, pognut pogled očiju, više razgovara.
Koristiti razumljiv jezik pri poučavanju i informiranju pacijenta.	Uključena obitelj u rješavanju novonastalog stanja, spoznati kroz razgovor što više o načinu suočavanja sa sličnim stanjima.
Pacijenta redovito informirati o planiranim postupcima, medicinskim procedurama koje će se provoditi.	Kod pacijenta provedene sve dijagnostičke i medicinske procedure uz prethodnu psihofizičku pripremu koja je provedena uz pristanak pacijenta.
Održavati red i provodljivost u planiranim dnevnim aktivnostima, omogućiti pacijentu da sudjeluje u donošenju odluka.	Održavanje higijene, toaleta provodi se u skladu s mogućnostima pacijenta uz prethodno dogovoren protokol.
Osigurati mirno i tiho okruženje, smanjiti buku, udovoljiti posjete na njegov zahtjev kada i koliko hoće, stvoriti sigurnu okolinu.	Provodi dosta vremena u / uz krevet, traži česti i dulji boravak bliskih osoba, tijekom boravka nije došlo do ozljeda.
Pacijenta poticati da potraži pomoć od sestre ili bližnjih kada osjeti anksioznost.	Pacijent nadzire znakove i čimbenike anksioznosti (pojačano znojenje, glavobolja, mučnina, proljev, razdražljivost, nemir, otežana koncentracija, strah, umor, otežan san) zna ih prepoznati i prenosi ih

OPĆI SIMPTOMI DUHOVNE PATOLOGIJE

Primarni simptomi duhovnih bolesti

Grižnja savjesti – kod lažnih grižnji savjesti i osobito skrupuloznosti trebat će dobro razlikovati koliko je to psihički, pa i somatski problem, a koliko duhovni.
Ovisnost – zarobljena je slobodna volja, a to znači razorena krepost ili vrednota slobode, te ona više ne može funkcionirati. Ljudi se čitavim bićem žele osloboditi ovisnosti, oni odluče osloboditi se, ali to ostaje samo dobra odluka.
Duhovna patnja – budući da duh prožima sve dijelove čovjekova bića, onda je nekako duhovna patnja izražena na somatskom, psihičkom i duhovnom području.

Sekundarni simptomi duhovnih bolesti

Duhovne traume i bolesti, ako su dugotrajne, uzrokuju bolesti na tijelu i psihi, pa su te bolesti simptomi duhovne bolesti. Događa se tzv. somatizacija, da duhovna bol prouzroči tjelesnu bolest ili psihičku traumu. Iz prakse znamo da duhovno bolesni znaju imati jake glavobolje, sijevanje pred očima, zujanje u ušima, premorenost, čir na želucu, maligne bolesti, bolesti jetre, često razne reumatske bolesti, bolesti srca. No, iskustvo pokazuje da se mnoge druge bolesti mogu pojaviti na tijelu primarno ili sekundarno. Primarno, da se bolest pojavi, sekundarno, da organizam oslabi i zbog slabog imuniteta postane sklon bolestima.

SPECIFIČNI SIMPTOMI DUHOVNE PATOLOGIJE

Lokalizirani

Osoba

Bolesni život

Bolesna savjest

Bolesni intelekt

Bolesna slobodna volja

Bolesno duhovno srce

Bolesni karakter

*Bolesna religioznost – temeljni simptom:
ateizam-fanatizam.*

Bolesno kulturno stvaralaštvo i kultura

LITERATURA:

- 1) Kongres Vjera i zdravlje, Zagreb, 2005.(bilješke sa predavanja):
 - o Hasanović, Pajević, Sinanović,
 - o Tretman psihotraumatiziranih
 - o M. Nikić, Psihologija sugestije i snaga vjere
 - o Koprek, Filozofija o zdravlju duha i tijela
 - o M. Jurčić, Bolest i zdravlje
- 2) D. Šimunović, Metode procjene u radnoj terapiji, Zagreb, 2002.
- 3) Barnitt R, Mayers C (1993) Can occupational therapists be both humanists and Christians? A study of two conflicting frames of reference. British Journal of Occupational Therapy. 56(3), 84-88
- 4) Canadian Association of Occupational Therapists (1991) Occupational therapy guidelines for client-centred practice. Toronto: CAOT/LACE Publications.
- 5) Urbanowski R, Vargo J (1994) Spirituality, daily practice and the occupational performance model. Canadian Journal of Occupational Therapy, 61(2) 88-94
- 6) American Journal of Occupational Therapy (1997) 51 (3) 167-219

HAGIOTERAPIJSKA PROCJENA

Hagioterapija je izvedenica od grčkih riječi *hagios*- svet i *therapeuo*- liječim. Ona nije alternativa medicini i psihijatriji. Ona nije ni karizmatičko liječenje čovjekova tijela, nije ni tzv. unutarnje izlječenje čovjeka, nego je pokušaj da se stvori neka vrsta sistematske duhovne pomoći koja bi znanstvenim rezultatima čovjeka oslobađala od boli na duhovnoj dimenziji, kako to čine medicina na somatskoj, a psihijatrija na psihičkoj razini.

Hagioterapijski test sastoji se od pitanja iz kojih terapeut može saznati ono što mu se čini relevantnim za točno postavljanje dijagnoze i terapije.

Test je podijeljen na pojedina razdoblja života: prekonceptualno, prenatalno, postnatalno: do treće godine, od treće do sedme godine, od sedme do puberteta, od puberteta do sadašnjih godina pacijenta. Također hagioterapeut će prilagoditi pitanja pacijentu, drugačije će postavljati neka pitanja katoliku, kršćaninu, a drugačije pripadniku drugih religija ili ateistu. Pazit će također da psihički senzibilnima ili bolesnima i ojađenima postavlja diskretna, opća pitanja.

PRIMJENA NARATIVNOG PRISTUPA U SKRBI ZA MENTALNO ZDRAVLJE

ŠTO JE NARATIVNA TERAPIJA

what is
your
story ?

- Na terapiju se često javljaju osobe čijim **pričama dominiraju problemi** koji ih ograničavaju ili se čak na njima u velikoj mjeri poistovjećuju .
- umjesto da sebe dožive kao osobu koja ima problema sa depresijom, sebe opisuju kao “depresivca“).
- Ovakve priče mogu imati vrlo **snažan, negativan utjecaj** na način na koji oni doživljavaju sebe i vlastite kapacitete.

Terapijski odnos i uloga terapeuta

- U narativnoj terapiji naglasak je na odnosu između klijenta i terapeuta koji je zapravo vrlo sličan ostalim terapijskim odnosima u drugim post modernim terapijama.
- Uloga terapeuta je da pomogne klijentu da otkrije priče koje opisuju njegov život i da zatim traga za „jedinstvenim ishodima“ i načinima da se priča ponovno ispriča.
- Terapeut pokušava razumjeti problem iz perspektive pacijenta.

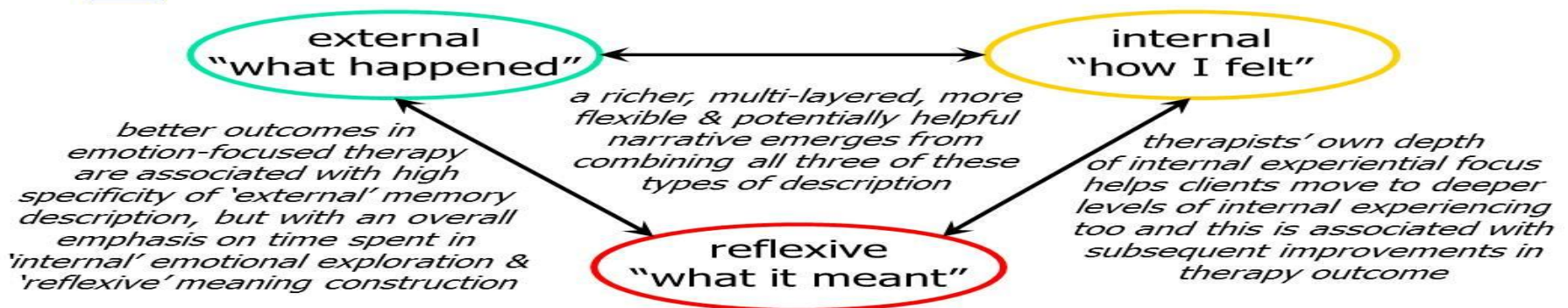
Teorijske postavke

-
- Narativni terapeut je zainteresiran za sve priče koje oblikuju živote njegovog klijenta, za njegove zaplete, teme koje se ponavljaju, za životne stilove koje ove priče diktiraju, za mogućnosti koje nude i njihova ograničenja.
 - „OSOBA NIJE PROBLEM; PROBLEM JE PROBLEM!“ M.White

Intervencija -narrativne tehnike

- 1.Eksternalizacijski razgovor(eksternalizacija problema)-ova tehnika se koristi kako bi mogli identificirati problem i pomoći klijentu da se odmakne internalističkog shvaćanja svog problema. (White,M.1987.Negative explanation, restraint and double description:A template for family therapy.Family Process,25,169-184).
- „Klijent ima problem sa pušenjem“-eksternalizacijska teza
- „Klijent je pušač“-internalizacijska teza.

types of narrative sequence

A pair of hands is shown from the left, cupping a small green plant with several leaves and a mound of dark soil. The background is plain white.

DEKONSTRUKTIVNO

- 2. Slušanje

- koristi se kao dodatna tehnika za otkrivanje čimbenika koje nismo uspjeli identificirati tijekom inicijalnog pričanja priče.(Payne,2006)

- 3.Pitanja

- pomažu klijentu vidjeti i doživjeti problem iz druge perspektive

- Ova tehnika se koristi za otkrivanje prošlosti, konteksta i utjecaja na klijentovu priču.

- **4. Relativno utjecajna pitanja**

- ova tehnika pomaže klijentu da odvoji svoj život i odnose od postojećeg problema.

- Postoje dva tipa.

1. Podrazumijeva definiranje utjecaja problema na život i međuljudske odnose .,

- 2.kako je osoba utjecala na problem .,

- *Koji je utjecaj problema na međuljudske odnose kod klijenta?*
- *Koji je utjecaj klijenta na problem?*
- *Kako problem utječe na klijenta i njegovu okolinu?*
- *Kako problem utječe na klijentove planove za budućnost, želje i ciljeve?*
- *Da li je klijent zadovoljan na način na koji problem utječe na njegove odnose i okolinu?*

- 5. Razvojna pitanja

- koja se koriste u samoj konstrukciji slaganja priče, izmjena, traže od **klijenta da opiše proces i detalje iskustava** i uloži ih u **određeni vremenski okvir, kontekst** ili drugu osobu
- Opisujući iskustvo** u zadanim vremenskim i mjesnim okvirima, dodajući likove, iskustvo postaje priča.

- 6. Značajna pitanja

važan dio konstrukcije priče, potiče osobu **da osvijesti različite aspekte priče**, samog sebe i različite odnose.

- 7. Ishodna pitanja

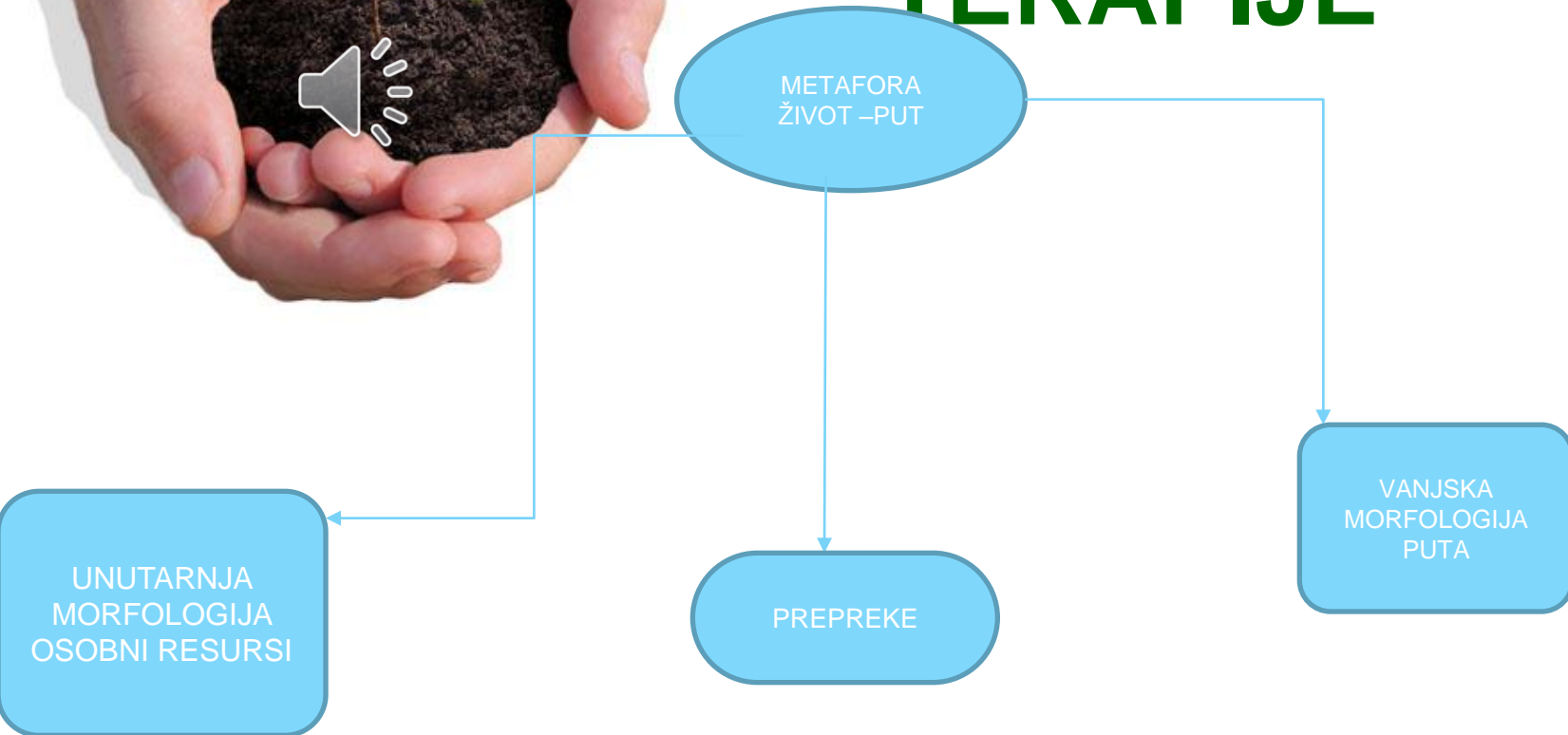
pitanja potiču osobu da **osvijesti sadržaje** koje do sada nije smatrao značajnim

A pair of hands is shown from the left, cupping a small green plant with several leaves and a small amount of dark soil. The background is plain white.

Model za sastavljanje priča

- Proces pričanja je **jedinstven, individualan, ovisno o terapeutu** i postoji bezbroj načina na koji ćemo pristupiti klijentu, no najčešći je sačinjen od trodijelne strukture „**metafore**“, „**putovanja**“ i „**raspleta**“.
- Ovo je samo jedan od mogućih pristupa.
- moraju biti razrađeni ciljevi i ono što se želi postići.
- Želi se postići da priča jednostavno odrazi **ono što se događa i pomoću „metafore“ i „putovanja“**, pruži prihvatljive mogućnosti suočavanja s ponašanjem i realističnog raspleta.

MODEL OSOBNOG PUTA OBLIK NARATIVNE TERAPIJE

ISHOD NARATIVNE TERAPIJE

- Pomoći osobi da otkrije „neispričane priče“ koje se odnose na pozitivne aspekte njihovog života.
- pomoći osobi da otkrije mogućnosti koje do tada nisu spoznali sami o sebi i pričama koje će tek stvoriti.
- izgradnja svijesti o tome da je moguće stvoriti nove priče.
- Bez obzira na to što su ove priče često diktirane društvenim i političkim okolnostima, pričanje priče je uvijek individualan čin.
Narativna terapija može ponuditi osobi da bude autor svog života ,odnosno da ne mora biti žrtva društvenih narativa.

Nije važno kako te drugi vide,
najvažnije je kako ti vidiš sebe!

1. Tomislav Ivančić ,Duhovni putevi do zdravlja, Teovizija 2006
2. Tomislav Ivančić, Hagioterapijska antropologija, Teovizija 2013
3. Arthur Jores , Čovjek i njegova bolest- osnove antropološke medicine, Biblioteka „Oko tri ujutro“ 1998
4. Bruce.H.Lipton, Biologija vjerovanja, TELEdisk 2006
5. Francis S. Collins, Božji jezik, Profil International 2008
6. Daniel G. Amen, Liječenje hardwarea duše, VBZ Zagreb 2003
7. Danah Zohar i Ian Marshall, SQ, Duhovna inteligencija suštinska inteligencija, VBZ Zagreb, 2002.
8. D. Goleman, Emocionalna inteligencija, Mozaik knjiga, Zagreb, 1997
9. Viktor Frankl, Bog podsvjesti, Oko tri ujutro Zagreb, 1980